

Pred zaključkom redakcije:
Nezaslišano kršenje osnovnih sindikalnih svoboščin. Civilna policija okupacijske uprave aretirala člane tovarniških odborov pri Sv. Marku, Sv. Roku in tovarni strojev!

IV, št. 14. — Uredništvo ul. Montfort 3, Trst

Trst 7. julija 1948.

Spedizione in abbon. postale II° gruppo Cena: 15 ML; 10 JL; 4 dL
KOCI RACUN ZA CONO A TRZASKEGA OZEMLJA: ZALOZNISTVO »PRIMORSKI DNEVNIK«, TRST 11-5374, ZA JUGOSLAVIJO PA: »PRIMORSKI DNEVNIK« - UPR., LJUBL. 6-90 601-19.

Stanimo enotni!

Resolucija, s katero osem komunističnih partij, ki sestavljajo Informbiro, obtožuje Komunistično partijo Jugoslavije, da je silno razburila ves svet in oboko odjeknila zlasti pri nas Trstu.

Čeprav so obtožbe proti KPJ resne in težke, čeprav se mnogim zdelo, da je treba zavzeti do resolucije Informbija odločno stališče, češ da tu ne gre za taktiko v ne posebnem vprašanju, temveč za načela, se Enotni sindikati nikakor ne morejo vmešati v spor, ki je nastal med nezvezno komunistično partijo in ostalimi partijami. Enotni sindikati morajo opozoriti dejstvo, da tu živijo Slovenci in Italijani in da je treba ohraniti enotnost vsega delovnega ljudstva ne glede na to, ali stališče so zavzeli in zavzamejo člani sindikatov osebno in v imenu resolucij. Enotni sindikati so namreč nadstrankarska organizacija, čeprav niso apolitični. Enotni sindikati so preoblikovani, da se bo spor med Informbirom in Komunistično partijo Jugoslavije moral rešiti, medtem pa se ne morejo odpovedati borbi, ki jo je treba vsak dan odločno voditi v obrambo interesov delovnega ljudstva, to pomeni, ko skušajo naši nadstojniki izkoristiti sedanje stanje.

Enotni sindikati bodo še naprej borili, kakor so se doslej, da se preprečijo vse nakane imperialistov, ki bi hoteli uničiti našo industrijo ter postopoma razglasiti delavstvo. Borili se bodo proti brezposelnosti, za enotno nadnacionalno delo in za priznanje tovarniških odborov. Enotni sindikati bodo zahtevali, da se najprej mirovna pogodba in da vsi spoštevajo njene določbe. Enotni sindikati se bodo potegovali za enotno fronto delavcev, kmetov in intelektualcev, ker le z enotnostjo bo mogoče preprečiti vse načrte razbojarskega delovnega sil in preprečiti, da bi iz Trsta napravili navadno vojaško oporišče.

Imperializma na tej področju ni mogoče preprečiti, če ne bomo imeli enotne delovne sile in enotne delovne sile. To pa bo tem lažje, ker nas veže ista borba in isti interesi. Enotni sindikati morajo nas spodbuditi, da se ne prepuščamo nasprotnim silam, ki bi nas razdelile. To pa bo tem lažje, ker nas veže slovensko bratstvo, ki smo ga našli v najtežjih dneh naše zagonatosti.

Samo zapora nad odpusti bo preprečila stalno naraščanje brezposelnosti ter uničevanje industrije

Enotni sindikati že od avgusta 1947 zahtevajo zaporo nad odpusti z dela. Mnogo smo že pisali o tem vprašanju, toda vedno se moramo vračati k njemu in ga poudarjati, ker je življenjske važnosti za vse tržaško delovno ljudstvo. To vprašanje je še mnogo bolj važno, kakor vprašanje vseh pogodb. Kaj pomaga n. pr. delavstvu, da se mu zvišajo mezde in zagotove boljši delovni pogoji, če pa mora vedno živeti v strahu, da bo izgubil delo in s tem tudi svoj kruh.

Besede o odpustih z dela in o naraščanju brezposelnosti niso nikakoli demagogija temveč žalostna in težka vsakdanja stvarnost. Pri tem so pač najbolj zgovorne številke. V prvi polovici junija je bilo v raznih, zlasti malih industrijskih podjetjih odpuščenih okoli 350 delavcev. V drugi polovici junija pa so odpustili na občinskih posestvih pri Zavljah in pri Orehu 400 delavcev, ki so bili na tako imenovanih rekvalifikacijskih tečajih, na katerih spreminjajo strokovne delavce v vrtnarje, ali bolje rečeno, kopače. Ti delavci, ki so postali »vrtnarji« naj gredo sedaj iskati delo kamorkoli, to seveda okupacijsko oblast ne zanima. Vsakdo pač ve, da pri nas ne rabimo nikakih novih vrtnarjev, ker so vrtovi v okolici Trsta zelo skopi.

Sedaj govorijo tudi o odpustu 60 delavcev pri podjetju SAROM, ki se bavi z dviganjem potopljenih ladij. Tudi v Miljah govorijo, da bodo tamošnje ladjedelnice odpustile delavstvo, saj je znano, da v ladjedelnicah sv. Roka delo skoraj popolnoma počiva.

Da bi se vse delavstvo seznanilo s položajem, ki je nastal zaradi stalnega naraščanja brezposelnosti, je tiskovni urad Zveze Enotnih sindikatov vprašal za dovoljenje, da bi smel tiskati lepake, v katerih bi pojasnil sedanje razmere in razloge, zakaj ES zahtevajo zaporo nad odpusti. To pa, kakor se zdi, ni ugajalo našim okupacijskim oblastem, ki so odklonile dovoljenje, češ da niso bili navedeni podatki

točni in stvarni. Morda ni dovolj, da se delavci odpušča, treba bi bilo še, da delavski razred ne zve za dejansko stanje. Toda s takimi sredstvi se ne da dolgo časa prikrivati dejanski položaj.

Pretekli petek so tržaški delavci na pobudo Enotnih sindikatov proglasili popoldne stavko v ladjedelnicah in vseh mestnih podjetjih v znamenju zahteve po zapori nad odpusti z dela. Ta stavka je sovpadala s stavko Delavske zbornice, katera je stavkala solidarno z italijanskimi delavci zato, da se prisili jo industriji, da sprejmejo načelo o prilagoditvi plač v kovinarski

stroki. Prilagoditev mezd strokovnih usposobljenosti delavcev, je vsekakor važno vprašanje, mnogo bolj važno vprašanje pa je zagotovitev dela vsem. Zato so Enotni sindikati stavkali v obrambo pravice do zaposlitve. Čudno pri vsem tem je, da noče Delavska zbornica nič slišati o zapori nad odpusti, čeprav vedno trdi, da ji je glavna skrb dobrobit delavstva. Vsekakor pa niso vsi člani Delavske zbornice istega mnenja kakor je vodstvo in mnogi občutijo potrebo po skupnem nastopu, da se končno le doseže zapora nad odpusti.

Stavka je imela popoln uspeh in

je trajala vse popoldne. V raznih tovarnah so delavci sprejeli tudi protestne resolucije in jih poslali vojaški upravi z zahtevo naj se končno zgane. Ta uprava, ki se je tolikokrat rvala o vsej svoji skrbi za tržaško gospodarstvo, naj končno dokaže ali ji je kaj na tem, da se preneha obupni položaj v tržaški industriji. Skrajni čas je, da izvede resnično zaporo nad odpusti, hkrati pa podvzame še druge ukrepe, ki bi dvignili malo, srednjo in težko industrijo. Drugače se bodo odpusti vedno bolj množili, kar potrjuje naraščanje brezposelnosti v preteklem mesecu.

STAVKA V VSEH OBRATIH CRDA

Delavci odločno branijo svojo osnovno pridobitev - tovarniške odbore

Zadnje dni so začeli industriji oziroma ravnateljstvo CRDA skupno z Delavsko zbornico pravo ofenzivo proti tovarniškim odborom. Delavci pa so odgovorili na to ofenzivo s stavko. Da nam bodo stvari bolj jasne, si moramo na kratko ogledati potek dogodkov v zadnjih dveh tednih.

Spričo odločne zahteve delavcev po zapori nad odpust se je ravnateljstvo CRDA skupno z njegovimi hlapci poslužilo spletk, da bi odvrnilo delavce od tega važnega življenjskega vprašanja. Začeli so z gonjo proti Slovincem s tem, da so izbrisali slovenski napis s stene. S tem so hoteli razdvojiti delavstvo, toda so se ušeli. Z geslom: »Tu se govori samo italijanski« je ravnatelj ladjedelnice odpravil člane tovarniškega odbora, ki so šli k njemu protestirati proti temu krivičnemu ukrepu. Hkrati pa jim je povedal, da je ravnateljstvo podvzelo ta ukrep na zahtevo Delavske zbornice.

Vse delavstvo je bilo zaradi tega silno razburjeno in množica delavcev se je zbrala pred sedežem notranje komisije Delavske zbornice ter zahtevala odgovor za ta fašistični podvig. Prišlo je zaradi nastopa vodstva notranje komisije do ostrega pretepanja, pri čemer so delavci razmetali opravo v sedežu Delavske zbornice in malce obdelali tajnika notranje komisije D'Ambrosia.

Fašistični teror

Se isto noč so fašistični teroristi za »represalijo« vrgli proti sedežem Enotnih sindikatov v ul. Montfort, Zonta in Imbriani bombe.

V petek popoldne je Delavska zbornica proglasila splošno stavko v protest proti »terorizmu«. Bila je to stavka delodajalcev in industrijcev, torej izprtje. Ta stavka v obrambo šovinizma, stavka proti enakopravnosti slovenskega jezika, pa je doživela polom. Delavstvo v večjih industrijskih podjetjih je delalo skoraj v celoti, v okolici in predmestjih so bile doprte vse trgovine. Zaprte so bile le trgovine v središču mesta, kjer so pobalini z Akvedota in ul. Cavana prisilili trgovce, da so zaprli svoje obrate. Stavka se je končala v soboto popoldne, ker je oblast »ugodila« zahtevam Delavske zbornice. Ti izdajalci delavskega razreda niso zahtevali le, da se kaznujejo delavci, ki so v svojem ogorčenju odločno nastopili proti gospodom iz notranje komisije, temveč so zahtevali celo, da se iz ladjedelnice izžene tovarniški odbor.

Oblast je kaj kmalu ugodila Delavski zbornici. Policija je aretirala 7 delavcev, ki naj bi bili navzoči pri napadu na prostore notranje komisije. Ze pretekli ponedeljek so bili poklicani pred sodišče, ki je razpravo proti njim odgodilo. Delavci so zbrali zanje kavejco in tako omogočili, da pričakujejo proces na svobodi.

la v tovarni strojev in v ladjedelnicah Sv. Marka in Sv. Roka zborovanja, na katerih so govrniki preučili sedanji težki gospodarski položaj v Trstu ter poudarili, da so delodajalci začeli ofenzivo proti delavcem, da bi jim iztrgali pridobitve svoboščin. Govorniki so tudi poudarili dejstvo, da so hoteli industriji s prepovedjo dvojezičnosti v ladjedelnicah odvzeti delavce od najnujnejših vprašanj, kakor so zapora nad odpusti, nova delovna pogodba in priznanje tovarniških odborov. Delavstvo je na teh zborovanjih tudi izrazilo svoje globoko ogorčenje zaradi aretacije sedmih delavcev. Takoj po zborovanju je ravnateljstvo ladjedelnice Sv. Marka začasno odpustilo uradnika Košanca, ki ni bil solidaren s stavko Delavske zbornice.

Ob aretaciji delavcev so Enotni sindikati poslali vojaški upravi odločen protest spričo krivičnega ravnanja okupacijske policije. V protestu pravijo, da je ta aretacija le v podporo onim silam, ki hočejo sejati narodnostno mržnjo, deliti delavce in jih odvzeti od važnih življenjskih vprašanj. Enotni sindikati zahtevajo takojšnjo izpustitev aretiranih delavcev, obenem pa tudi takojšnjo aretacijo teroristov, ki so z bombami napadli njihove sedeže ter one, ki so preprečevali reden potek dela za časa »izprtja«.

Spletke Delavske zbornice

Vse to še ni bilo Delavski zbornici in gospodu Cosulichu dovolj. V sredo zjutraj je ravnateljstvo CRDA javilo članom tovarniških odborov tov. Daprčetu v ladjedelnici Sv. Marka, tov. Zaccariji v tovarni strojev in tov. Macorju v ladjedelnici Sv. Roka v Miljah, da jih za nedoločen čas suspendira z dela. Kot razlog za ta ukrep so navedli, da so ti tovariši odgovorni za ponedeljska zborovanja v

NAČRT NOVE POGODBE za Kovinarsko stroko predložen delodajalcem

Zveza Enotnih sindikatov je poslala Zvezi industrijcev načrt normativne pogodbe za kovinarsko stroko. Enotni sindikati so že zdavnaj zahtevali sklenitev splošne delovne pogodbe za vse industrijsko delavstvo ter se tudi danes ne odpovedujejo temu stališču. S svojo zahtevo o splošni delovni pogodbi, ki bi bila vsekakor v splošno korist vsem delavcem, bi Enotni sindikati gotovo prodrli, če ne bi proti enotnemu nastopu rovarila Delavska zbornica. Ta zbornica je zahtevala, da se za vsako stroko posebej sklene normativna pogodba le zato, da bi zvesto posnemala vse, kar so sklenili v Italiji, čeprav so tu razmere precej drugačne. Stališče Delavske zbornice je povzročilo pri

nas tak položaj, iz katerega je treba najti nujen izhod. Zato so se Enotni sindikati odločili, da za sedaj predložijo predlog za sklenitev normativne pogodbe za kovinarje.

Glavne zahteve načrta nove normativne pogodbe so v kratkem naslednje:

Ena glavnih zahtev se vsekakor tiče delovnega časa. Spričo napredka tehnike v industriji in spričo velike brezposelnosti, je treba znižati tedenski delovni čas. Zato zahtevajo Enotni sindikati 40 urni delovni čas za delavce, ki opravljajo delo v predledkih, kakor stražniki, vratarji, šoferji, sluge itd. V dopolnilo tega zahtevajo, da dobe de-

Nadaljevanje na 2. strani)

Pretekli ponedeljek zjutraj so bi-

Nadaljevanje na 2. strani)

Stavka v vseh obratih CRDA

(Nadaljevanje s 1. strani)

ladjedelnih in tovarni strojev, za katero ni ravnateljstvo dalo dovoljenja.

Ta nesmiselni razlog jasno kaže, da hočejo sovražniki delavcev tepati najosnovnejše demokratične svoboščine, to je pravico zborovanja, da bi tako odvzeti tovarniškim odborom vsako možnost obrambe delavskih pravic ter ustrahovali po mili volji vse delavstvo.

Zaradi tega krivičnega ukrepa so delavci v vseh podjetjih odločno protestirali. Tudi Zveza Enotnih sindikatov je poslala polk. Fodenu oster protest, v katerem pravi, da pomeni ta ukrep jasen poskus, omejiti sindikalno delovanje na kraju dela.

Končno je ravnateljstvo CRDA v ponedeljek sporočilo tov. Daprettu in Zaccariji, da ju odpusča z dela. Zaradi tega so delavci v ladjedelnih Sv. Roka in Sv. Marka ter v tovarni strojev v ponedeljek popoldne stopili v protest.

no stavko. Véeraj pa so Enotni sindikati napovedali splošno stavko, ki se je pričela v tovarni strojev ob pol devetih zjutraj, v obadjedelnih pa ob desetih. Enotni sindikati so kljub vsem prejšnjim spletkam pozvali k stavki v obrambo tovarniških odborov tudi Delavsko zbornico, ker tu ne gre samo za odpuščena tovariša, temveč za načelo o spoštovanju delavskih pravic in demokratičnih svoboščin sploh, kajti ravno tako bi se utegnili kdaj pripetiti članom notranjih komisij. Delavska zbornica pa je še enkrat pokazala, na čigavi strani je ter izjavila, da noče pristati na stavko.

Tako se je zdaj še bolj zaostri la borba v obrambo tovarniških odborov, ki so delodajalcem trn v peti. Delavci vsekakor ne bodo popustili, saj dobro vedo, da bi jim industriji polagoma odvzeli vse pravice, ki so si jih priborili s tako težko borbo. Tovarniški odbori so pridobitev, kateri se delavci ne bodo nikoli odpovedali.

Zmaga delavcev v podjetju „Gas Compressi“

Po več dneh stavke so delavci v podjetju „Gas Compressi“ dosegli skoraj celotno priznanje svojih zahtev. V svoji stavki so ti delavci uvedli poseben način, s tem da so stavkali vsakih dvanajst ur po tri ure. Ker je delo v tem podjetju nepretrgano, je to povzročilo delodajalcem občutno škodo, zaradi česar so pač morali popustiti. Delodajalci so tudi sprejeli obvezo, da bodo tem delavcem izplačali zaostanke. Solidarno s tržaškimi delavci so stavkali tudi delavci v podružnici tega podjetja v Trzinu.

V Vangelu so res marljivi

Preteklo nedeljo je bil Vangel slavnostno okrašen in ves v zastavah, na cesti pa sta bila postavljena dva lepa slavoloka. Bil je pravi praznik za vse vaščane. Zjutraj so se sestali in izbrali prostor za zadržalni dom, ki bo zgrajen na lepem prostoru med topoli ob cesti iz Vangela v Triban.

Nato so se takoj lotili prostovoljnega dela in delali ves dopoldan, čistili so grmičevje, drevje in dovažali kamne. Zveza primorskih partizanov je prevzela vaško gostilno in prav lepo preuredila vse prostore, da so vsi res zadovoljni. Složnost in dobra volja Vangelčanov naj bosta za vzgled vsem ostalim vašem, ki se pripravljajo na graditev zadržalnih domov. Posebno velja to za vas Čezari in Pobje, kjer je po prvem hipu navdušenja vse zaspalo.

USTANOVITEV STROKOVNE ZVEZE gradbenih delavcev

Doslej je dejansko obstajal sindikat gradbenih delavcev, formalno pa še ni bila ustanovljena strokovna zveza ES gradbenih delavcev. Končno je bila nedeljo v ulici Conti ustanovna skupščina te zveze.

Na skupščini so zbrani delegati kritizirali delo prejšnjega upravnega odbora, tako da se bo novo izvoljeni odbor na podlagi te konstruktivne kritike lahko izogibal tem napakam. Na skupščini so tudi govorili o tem, da gradbeni delavci ne dobivajo delovne obleke. Nadalje so razpravljali o akordnem delu, o katerem so dejali, da ga je treba odpraviti, ker pomeni izkoriščanje delavstva s strani delodajalcev. Ustanovili so tudi komisijo, ki bo preučila akordno delo, vprašanje zapore nad odpusti z dela.

Delavci gradbene stroke so bili doslej med najbolj izkoriščanimi, ker niso bili dobro organizirani in ker se mnogi delavci niso dovolj zanimali za svoja vprašanja.

Na koncu so izvolili novi odbor, ki se je obvezal, da bo dovršil vse naloge, ki mu jih je poverila skupščina ter da bo deloval z verno na tem, da bo tudi ta stroka v prvih vrstah v borbi za delavske pravice.

Mlatev je v polnem razmahu

V Istri, posebno v Bujsčini, je mlatev v polnem teku. Mlatilnice so začele opravljati svoje delo 25. junija. V bujskem okraju deluje sedaj že 24 mlatilnic, v dolini Mirne so štiri ve-

PŠENICNA POLJA V ISTRI

KONEC STAVKE nabrežinskih kamnosekov

V ponedeljek se je nehala stavka nabrežinskih kamnosekov, ki so v glavnem dosegli uresničanje svojih zahtev, kar pomeni lep uspeh, saj je Delavska zbornica stavko sabotirala. Stavka se je prenehala, ker je bil na uradu za delo podpisan novi sporazum med zastopniki Enotnih sindikatov. Delavske zbornice in delodajalcev. Sporazum je stopil v veljavo s ponedeljkom 5. julija, in vsebuje naslednje pogoje:

Vnaprotju z dosedanjimi pogodbenimi pogoji, ki so veljali za delavce v kamnolomih devinske, nabrežinske in zgonske občine, bodo veljale zanje iste razpredelnice za mezde in draginjske doklade kakor v tržaški občini. Boljši individualni mezdni pogoji, ki so bili priznani delavcem iz kateregakoli razloga ostanejo v veljavi tudi vnaprej.

Podjetji Montecatini in Cesare Natale Pizzul odo izenačile plače svojim kvalificiranim in specializiranim delavcem s plačami delavcev ostalih podjetij.

Vse dosedanje doklade (superminimi), ki so jih delavci prejeli pod katerimkoli imenom, bodo popolnoma vštete v nove mezde, če bi prišlo do določitve novih višjih mezd.

V nedeljo vsi v Padriče na proslavo 50-letnice pevskega društva „Slovan“!

ANKARAN PRI KOPRU

Načrt nove pogodbe

(Nadaljevanje s 1. strani)

lavci, ki delajo proti svoji volji manj kot 40 ur na teden izplačanih celih 40 ur. Delavci dobivajo sedaj v nekaterih primerih nekako podporno blagajne za dopolnitev mezd, če delajo manj kot 40 ur, to pa ni dovolj. Poskrbeti bo treba, da delodajalci dodajo tej podpori vsoto, ki bo skupno z njo dosegla višino redne mezd.

Drugo vprašanje so redni letni dopusti. Skoraj v vseh strokah so dosegli uradniki in delavci trgovinskih podjetij nekatera izboljšanja v tem pogledu. Delavci v industriji, zlasti pa kovinarji, pa so ostali vedno pri starem. Na vsak način bo treba poskrbeti tudi za te delavce, saj nosijo kovinarji glavni delež v produkciji. Zahteve Enotnih sindikatov so v tem pogledu naslednje, za prvo in drugo leto dela bi morali delavci imeti 15 dni dopusta, če je delavec zaposlen od treh do petih let 18 delovnih dni, od šestih do desetih let 24 delovnih dni, nad deset let zaposlitve 26 delovnih dni.

Za delavce, ki ob času letnih dopustov niso še dopolnili eno leto dela pri istem podjetju, določa predlog, da dobe za vsak mesec dela 1 dan in 1 četrt dopusta. Kot doba enega meseca zaposlitve, se šteje tudi zaposlitev, ki presega dobo polovico meseca. Za časa dopusta morajo dobivati delavci celotne prejemke, to je: osnovno mezdo, draginjsko doklado, razne nagrade itd. Pri tem se upošteva povprečna plača, ki jo je dobival delavec zadnje tri mesece pred dopustom.

Važno vprašanje je tudi vprašanje povišanja mezd za delavce so razmerno z njihovo dobo zaposlitve. Tudi v tem pogledu zaznamujemo podoben položaj, kakor v pogledu dopustov, kjer so delavci raznih strok že dosegli razne ugod-

nosti in kjer upoštevajo službena leta. Samo za industrijske delavce ni bilo doslej nič strojenega zaradi trdovratnosti industrijev, ki nočejo priznati delavcem te osnovne zahteve. Enotni sindikati zahtevajo, da se tudi to vprašanje končno že reši.

Bogat ribolov in praznik ribičev v Kopru

V noč med petkom in soboto so koprski ribiči naložili nad 100 stotov rib, ki so jih razposlali na razne trge in v tovarne v Izolo. Ribiči upajo, da bodo v prihodnjih temnih nočeh imeli še sreče.

Koprski ribiči, ki bivajo skoraj vsi v predelu mesta San Pieri in v Bošadrugi, bi morali imeti svoje opasilo ali praznik na 29. junija, toda zaradi slabega vremena so imeli praznik v soboto in nedeljo. Vsi so bili še bolj veseli po bogatem ribolovu.

Delovni sporazumi in pogajanja

V četrtek 1. julija je bil na sedežu zveze veletrgovcev sklenjen sporazum o normativni pogodbi za nameščence spedijskih podjetij in pomorskih agencij. Po tej pogodbi bodo delavci imeli od dvanajst do dvajset dni nočnice, uradniki pa od petnajst do trideset dni. Delovni čas za uradnike bo 45 ur na teden. Sporazumeli so se tudi o odstotkih plače za nadurno delo.

V kratkem se bodo začela tudi mezdna pogajanja za to stroko in je upati, da se bodo kmalu uspešno zaključila.

Nadaljujejo se tudi pogajanja za sklenitev delovne pogodbe za delavce gradbene stroke. Pretekli teden so tudi bila pogajanja o normativni pogodbi za pekove pomočnike. V glavnem zahtevajo pekovski pomočniki večjo odpravnino, enake poviške za večje število službenih let, kakor so v navadi v drugih strokah, boljše pogoje za primere bolezni in nezgod. Poleg tega so razpravljali tudi o rekvizifikaciji pomočnikov, pri čemer so potrebne spremembe. Poskrbeti bo treba tudi

za način, kako odo delavci zamenjavati one delavce, ki gredo na redni letni dopust. Končno so razpravljali tudi o vajeniških strokovnih šolah.

SKODA PRI TREBČAH

2. brigada „Bratje Mahne“ na cesto Bratstva in enotnosti

V kratkem odpotuje na avtocesto „Bratstvo in edinstvo“, ki bo vezala Beograd z Zagrebom, odruha tržaška mladinska delovna brigada „Bratje Mahne“.

Sedaj dela na tej cesti že prva tržaška mladinska delovna brigada „Adriano Delis“.

Tako pomaga tržaška mladina jugoslovanskemu ljudstvu graditi socializem.

Istrska mladina na delo v Bolgarijo

Te dni odide na prostovoljno delo v Bolgarijo dijaška mladinska brigada, ki jo sestavljajo gojenci slovenske koprške gimnazije in učiteljstva v Portorožu.

Na delo gredo skoraj vsi gojenci učiteljstva, iz koprške gimnazije se jih je javilo na 70 odst. Mladi istrski

dijaki bodo pomagali bolgarski mladini pri graditvi novega mesta Dimitrovgrada. S svojim delom ne bodo samo pomagali pri graditvi, ampak bodo predvsem utrdili bratske vezi med našim in bolgarskim narodom, ki si v novih pogojih gradita boljšo bodočnost v duhu bratstva in enotnosti.

Nov sindikalni športni krožek v Kopru

Pred nekaj dnevi so ustanovili v Kopru nov sindikalni športni krožek, katerega cilj je, da razvija med delavci in nameščenci Koprja zdrav šport.

Gojiti bodo predvsem telovadbo, košarko, veslanje, šah in podobno. Šport bo tudi združeval uradnike in delavce, Slovence in Italijane in jih še bolj medsebojno povezal. Šahajšče krožka je v kavarni „Laggias“, začelni sedež pa na travniškem maršalu Tita.

Ricmanje nekdanj in danes

Kako živijo in kaj potrebujejo na Bregu

Najkrajša železniška proga na svetu, razen nove pionirske proge v Ljubljani, je menda ona iz Trsta v Boršt. Njen svoj revni dolžini pa je vendar mednarodnega značaja, saj družijo naše mesto z jugoslovansko mejo. Tam se namreč, kakor da bi se prestrašila gole obsele in divjih prepadovalov.

Nekdanj je bilo vse živo na postaji Sv. Andreja zdaj je mrtvo bolj kot pokopališče pri Sv. Ani. Trava gošadri tod.

Lepo se je voziti v mednarodnih, zaprtih vlakih, pa tudi v tem samem, ki jo pihja proti Borštu je nekakor zanimivo. Niti dobro ne se, če zagledaš zelene vrtove manjšerjev in si v Ricmanjih, ki se kot polje okrog cerkve, kakor piščeta, kotli kolkje. Ricmanje, Boršt, Draga, podnji Log, Boljunc in Dolina vsote

ščani s ponosom pokažejo stari studenec in spoštljivo murvo, ki komaj še stoji. Pa je še ni vrag vzel, kljub temu da so jo hoteli posekati med prvo in drugo svetovno vojno. Ljubosumni na svojo murvo, so jo domačini branili in ohranili. Murvo so res.

Domačin srednjih let mi pripoveduje: «Se jaz, ki nisem prav star, se spominjam starih čokov, ki jih ne bi mogel objeti. S Katinare na Breg in Ricmanje sem hodil vedno v senci, povsod je bil gozd. Leta 1915 in 1916 so začeli sekati kar vprek, tako, da zdaj ni več nobenega sledu. Tudi nad vasjo «v stenah» je bilo tako gosto, da skoraj nisem mogel skozi. In zdaj?

Zdaj so pogozdovali. Nasadili so bogvedi koliko dreves, vrag pa vidi koliko jih bo zrastle. Kmetom ni prav po godu, ker so sadili skoraj same bo-

Tudi sami kmetje in tisti delavci, ki obdelujejo košček zemlje po delu v tovarnah, bi morali bolj ljubiti zemljo, ki jim bi dobro obrodila, če bi znali obdelovati. Zemlja zahteva vztrajne ljudi, kot so bili naši stari dedje, kakor je Petar Ivan, ki je star že 96 let in še rad dela. Kvarno je vplival fašizem, da so ljudje izgubili voljo in ljubezen do obdelovanja zemlje.

Kataster je v neredu

Kakor prej, tako tudi sedaj vpliva vse okoliščine prav pogubno posebno na mladino in jo odvrta od realnih problemov življenja. So pa tudi drugi vzroki in razne težave, ki ovirajo napredek kmetijstva in otežujejo življenje kmetu.

Na katastrskem uradu v Trstu je prav golovo velik nered. Nujno je potrebno, da se uredijo katastrske knjige, da bodo v skladu z dejanskim stanjem. To je dolžnost oblasti, ker posamezniki ne morejo porabiti cel koš kolkovanega papirja in plačati odveta, ki bi jim snedel njivo in bajto.

Potrebno bi tudi bilo, da bi dokončali cesto iz Loga v Ricmanje, ker so popustili delo ravno tam, kjer je cesta najbolj potrebna popravila. Sedaj je v takem stanju, da ne morejo prekositi ljudi niti živina. Ta cesta pa je važna zaradi zveze z mestom in s poljem. Posebno poljske poti so v obupnem stanju. Nekatere so kakor razorana korita, posebno ona «proti Koritom» in v «Brees». Ko vozijo seno po takih cestah, jim robida polovico pecuka z voza, živina trpi, gospodar pa se jezi, voz skripa, ko vozi v strmi breg. Nekoč ni bilo tako. Ko je bilo treba popraviti poti, so sklicali «komun» in vsi so jih sli popravljali. Sedaj pa se marsikdo izgovarja in namesto na delo gre rajši v gostilno.

V Ricmanjih se pritožujejo tudi zaradi vode. Vaščani so si sicer svojčas napravili mali vodovod iz izvira, toda ta je premajhen in nehihilen. Potrebno je, da se napelje nov, večji vodovod iz «Ključca» ali pa iz Domja, tako da bi služil tudi za Polje in Log. Vodovoda so potrebne sploh vse vasi na Bregu. Obljubili so jim ga že večkrat, toda ostale so le obljube.

Cepprav sta speljana tod dva električna voda, ni še elektrike v Domju in ne v Polju, ki sta prav blizu mesta.

Za razvoj živinoreje je poleg ostalega potrebno, da pristojne oblasti oziroma kmetijski odsek pri ZVU prekrbi dobrega plemenskega bika, ker ga v vseh vaseh na Bregu ni. Kmetje morajo goniti krave v Padriče ali v Bazovico. To se pravi zanemarjati in ne dvigati kmetijstva, čeprav dajejo nekaj lir nagrade posameznim kmetom.

Večina Ricmanjcev dela v mestu po raznih tovarnah in ustanovah, nekateri pa si pomagajo s slikanjem zdaj tu zdaj tam. Sedaj je v vasi mnogo brez-

poselnih. Zene se mučijo doma, ene so perice, nekaj jih še nosi mleko v Trst, druge pa, posebno mlajše, se vozijo dnevno v službo kot snazilke ali pomočnice. Vsak dan se vozijo z vlakom v Trst, zvečer se vračajo vse trudne in izmučene, njihove plače pa so prav sramotne.

Mladina je na splošno dobra in politično enotna, kakor tudi vsi ostali vaščani. Pri mladih, posebno pri dekletih pa se opaža slab pojav, ki lahko škodoma pokvari vso mladino. To je hujske kakor bolezen. Ko izide «Grand Hotel», vse plane po njem. Škoda za denar in čas. Ker je mladina sicer drugače dovolj zavedna, je njena dolžnost, da to prepreči in ne trosi denarja za taka puhla čtiva. Dolžnost mladine je, da si izpopolnjuje znanje svojega jezika in navadi nekaj koristnega. Pri vseh, posebno tistih, ki se vozijo v mesto, bi bila potrebna večja samozavest in narodni ponos, ki sicer spušča vse druge narodnosti, a se ne sramuje svojega izvora in jezika.

Prosvetno življenje

Prosvetno življenje je precej živahno, lahko pa bi bilo še bolj. V Ricmanjih imajo prosvetno društvo «Sla-veca», ki je staro že 51 let. Svoje prostore ima v farovžu, ker ni župnika v vasi. Leta 1936 je bilo društvo razpuščeno, toda člani so vedno gojili skupnost in bili medsebojno povezani. Društvo ima sedaj 220 članov, pevski in dramski odsek, godbo na pihala in knjižnico.

Pevski zbor šteje 40 članov. Vaje imajo redno, dopolniti pa bi bilo treba vrzel. Dobrih pevcev v vasi ne primanjkuje. Zakaj ne pristopijo vsi k zboru. Če bi imeli močan zbor, bi se bolj dvignil ugled vasi.

Dramska skupina je v zimski dobi priredila več del med temi tudi Zupanovo Micko. Pripravili bi še kaj večjega in boljšega pa imajo velike ovire zaradi pomanjkanja primerne odra in prostora.

Godba na pihala je dobra, člani se žrtvujejo in marljivo vadijo, čeprav

jim primanjkuje še nekaj glasbil. Godbo vodi učitelj Anton Zuljan, ki jo je ustanovil že leta 1925, žrtvuje se in neumorno dela, zato bi bil vreden večjega spoštovanja od strani vseh. Na vajah pa je neobhodno potrebna večja disciplina.

Bolj žalostno je s knjižnico, ki ima nad 300 knjig. Ljudje vse premalo čitajo, posebno mladina. Tudi kmetijstvo bi bilo bolj napredno, če bi se kmetje in delavci, ki obdelujejo košček zemlje, bolj zanimali za kmečko čtivo.

Tudi to ni prav, da lovijo ptice pevke. Posebno meščani jim ne priznajo, sedaj pa so se navzeli te strasti tudi nekateri domačini. Kmetje sami bi morali to početi energično preprečiti.

Štiri vozovi - dva potnika

Lepo sije zahajajoče sonce, v vasi je vse mirno. Delavci in delavke se vračajo z dela. Nad postajo pase malo dekletce kozo. Stopi na kamen, zdi se, da je na odru in z občutkom deklamira partizansko pesmico. Nekaj malih poslušalcev in mati, ki je prišla po hčerko, ploskajo, potem pa se pogovarjajo.

Na postaji pri Sv. Andreju se ustavi vlak, lokomotiva in 4 vozovi. Izstopa samo dva potnika.

Svojičas je bil tu cel življenjski piskanje brzih vlakov in sopihanje težkih transportov.

ZORO

O IZVORU PETROLEJA

Petrolej so poznali že v starodavnih časih pod različnimi imeni, bitum, nafta, kameno olje (oleum t. j. petroleum), zemeljsko olje, asphalt, mineralno olje, bitumen (pik tučen - smola, ki vre).

Imenjujejo ga že najstarejši pisci da so služil za cementiranje cest in za smoljenje ladij. V Egiptu jim je v starem veku služil za razsvetljavo, imeno se ulec in stanovanj, v iste namene so ga rabili tudi ostali narodi: Asirci, Kaldejci in Kitajci.

Starim Egipčanom je služil petrolej tudi kot kurivo in sredstvo za mumificiranje trupel. Vsi omenjeni narodi so ga uporabljali tudi kot zdravilo.

Do konca 19. stoletja je služil kot sredstvo za razsvetljavo, po razvoju motorjev in v razvoju avtomobilizma, pa uporabljamo petrolej oziroma iz njega pridobljene proizvode kot pogonsko sredstvo, mazilo za stroje in kurivo za sevalne peči.

V starih časih so bili procesi destiliranja in rafiniranja petroleja znani, razvoja petroleja pa je posegel globoko v zagonetko petroleja in

tem nudil človeštvu velike koristi.

Tudi pridobivanje je bilo tedaj silno preprosto. Prvi izvirek so našli leta 1859 v Pensilvaniji. Navrtali so zemljo s strojem na paro dvajset metrov globoko in pridobivali dnevno 4 tone mase, kar je bilo za tiste čase zelo veliko. Velike težave so imeli tudi s prevozom v sodičkih in šele leta 1865 so speljali oljevode, po katerih se je tekočina pretakala v tovarne ali pa naravnost na prevozna sredstva - vlake in ladje. Ladje - cisterne so prvič uporabljali za prevoz po morju Angleži 1.1886.

Oglejmo si sedaj nekoliko sestavo petroleja in njegov izvor. Petrolej je zmes nekaj stotin snovi, od katerih so nekatere plinaste, druge trde, večinoma pa so tekoče. Imenujejo se vse ogljikovodiki, ker so vse sestavljene iz ogljika (carbonium C, čisti ogljik so saje, diamant in grafit) in vodika (hidrogenium H, vodik je plin, ki ga je v vodi 2 krat več od kisika).

Surovi petrolej, ki izbruhne iz zemlje ni čist, ker vsebuje vodo, soli, blato, pesek in drugo.

O nastanku petroleja je več

domnev. Nekatere stane na preučevanju petrolejskih terenov in na snoveh, ki istočasno s petrolejem privero na dan. Po eni domnevi je torej nastal petrolej zaradi kemičnih spojin sorodnih si kamenin, soli in vode, morda tudi s posredovanjem vulkanskih izbruhov.

Druga domneva pa nam pravi, da je nastal zaradi razkrajanja organskih snovi (rib, alg). V neplodnih sladkovodnih jezerih se je zbirala flora (rastlinstvo) in fauna (živalstvo) v zelo majhnih obsegih, imenovanih mikropilankton. To živalstvo in rastlinstvo, večkrat sestojee se iz ene same celice, se je zelo hitro razmnoževalo, a tudi hitro poginilo. Na dnu se je zbirala masa izumrlega mikropilanktona, ki se je razkrojil v brazgo gnoja imenovanega sapropeljum, ki vsebuje obilo rastlinske in živalske masčobe. Te ogromne usedline masčobe so nam dale osnovno za petrolej; bile pa so podvržene zelo visoki temperaturi in pritisku ob milijonskoletnem preobrazovanju naše zemlje. Dokaz temu je, da se je nekemu znanstveniku posrečilo ribje olje pod visoko temperaturo in silnim pritiskom atmosfer spremeniti v snov, ki je bila podobna naravnemu petroleju. Največ verjetnosti ima ta domne-

va tudi zato, ker niso še nikdar našli petroleja v najstarejših zemeljskih plasteh, ampak vedno le v tistih formacijah zemlje, v katerih se dajo dokazati že rastlinski in živalski ostanki.

Ležišča petroleja

Petrolej je v zemlji, kjer tvori, ako so tla nepropustna, cele zaloge, lahko rečemo nekake «zaklone». Na dnu takih skladišč je navadno slana voda, na njej pa plava mastni petrolej, nad katerim se razvija velika množina iz njega izhajajočih plinov. Ti plini pritiskajo z veliko močjo na petrolej, ker ne morejo prodreti skozi težke zemeljske skladeve in skalovja. Kjer slutijo ležišče petroleja, prično zabijati v zemljo jeklene volle cevi do 30 cm premera. Ko dospeljo do ležišča, poženejo ti plini z vso silo tekočino na dan.

Petrolej ni kot druge rudnine vezan na istodobni nastanek zemeljskih plasti, lahko je nastal preje ali pozneje kakor te plasti. Ker je tekoč, se zaradi premikanja teh skladov seli in obstane tam, kjer najde neprodorno «skladišče».

Izkanje ležišč je zelo težavno. Petrolej je namreč v različnih plasteh zemlje v najrazličnejših pogojih. Včasih napovedo njegovo

prisotnost v zemlji plini na površju zemlje ali pa kapljice petroleja na vodi. Danes imamo že vse drugačne priprave, s katerimi lahko z vso gotovostjo doženemo ležišča rudnin in tudi petroleja. Eno izmed teh priprav je torzijska tehnika, to je tenka prečka iz kovin iridija in platine na tenki nitki iz aluminija. Odkloni in privlačenje prečk stane na zemeljskem magnetizmu. Se boljše priprava pa je verjetno nelokoteraeroplan, ki ima nad seboj vedravorven propeler in se zato dviga tudi navpično. Vodijo ga brez pilota s pomočjo radia po nepristopnih pokrajinah. Pritrjeno ima posebno aparaturo, katera sama beleži ležišča v zemlji, nad katerimi se potem dvigne navpično navzgor. Zaznamuje tudi globoko ležišča.

Petrolej črpa tako, da zemljo navrtajo z močnimi svedri do 3 tisoč m globoko. Vrtalna naprava, ki se imenuje «derrick», sestoji iz visokih železnih stolpov. V navrtano zemljo zabijejo močne votle cevi, skozi katere bruhne petrolej na dan. Črpalke ga poganjajo po oljevodih do ladij ali tovarnih. Ti vodi, sestoji iz cevi, so speljani na tisoče kilometrov daleč do namenbene postaje.

(Se nadaljuje)

Naša gruda

KMETIJSKA PRILOGA ŠTEV. 14

Kmetijski opravki v juliju

V istrskem okrožju je žito večinoma že požeto, le v višjih predelih je še v teku. Pridelek je prav dober. Letos bi se naši kmetje v pridelavi ne smeli pritoževati. Omlatimo in dobro posušeno žito pa moramo pravilno shraniti, da ga ne napadejo žitni škodljivci. Žitni škrambe moramo pravočasno odstraniti ter razkužiti z apnenim belcem in žveplom. Vse špranje in opoke v zidu in na stropu moramo zamašiti. Žito ki je, namesto za prehrano, moramo razkužiti z ogljikovim žveplecem, da ga ne uniči kakor preteklo leto žitni molj. Posebno pozornost moramo posvetiti semenski pšenici. V posebnem članku je že bilo govora o bolezni pšenice — trdi sneti. Letos moramo uničiti te kalne bolezni. Okrožni kmetijski oddelek bo preskrbel pravočasno potrebna sredstva. Razkužimo vsega žita bo obvezna. Če žito požanjemo, moramo takoj preorati strnišča. O tem je govora v posebnem članku. Po strnišču moramo zasejati strniščne pšenice. Niti košček zemlje ne sme biti neobdelan. Zelo ugodne klimatske razmere so vplivale dobro na razvoj koruze. Koruso moramo prerediti in okopati. Dela je v tem mesecu ogromno in zato ne smemo ostati križem rok.

VRTNARSTVO

Presadimo v lehe kapus, cvetluk, zeleno itd. V krajih, kjer nima dovolj vode, sadimo še zgodnji grah in fižol za stročje (tegotine). Vso vrtnino bodo odkupovala naša podjetja. Ni se bati, da ne bo moglo oddati pridelkov, kakor se je dogajalo v prejšnjih letih.

Dolnol reke Mirne bomo gojili drugi povrtin čebulo. Čebula je zelo rentabilna kultura. Po letu kmetov je čisti doprinos na hektar 5 krat večji kakor pri pšenici. Česen in čigula sta zrela, kar jih listje porumeni. Rast podtalnih korenin pospešujemo tako, da prikopamo in povežemo nadzemne rastline.

Čistimo zrelo seme radiča, pečenice, špinata, redkvice, graha in drugih povrtin. Pred oddajo pa jih očistimo našim podjetjem jih sortiramo. Majhen odstotek pridelka pokvari vse. Skopodjetja in poedinca je na ta način velika. Vlažno vreme je povzročilo, da so nekatere povrtine, posebno fižol, napadle uši. Te uničimo s tobačnim izvlečkom.

SADJARSTVO

Prisadovnjakih so se letos pojavili različni škodljivci. Gosenice, ki se hranijo s svinčnim arzenatom, uničijo 100 l vode 0,5% arzenata). Če jih ne odstranimo, da ne oškropimo ali skoro zrelo sadje in da drevesi ne pase živina ali kosi seno, preden dež ne izpere.

Če uši zatiramo s tobačnim izvlečkom ali pa s kvasijevim izvlečkom. Skrbno moramo obirati sadje in piškave plodove, kar skuhamo in krmimo prašiče. Če jih sežemo. Češnje je le napadla glivica Exoascu pruni, ki povzroča rožičenje. Glivica preživi na vejah in odpadlih rožicah, spomladi pa prodre v notranjost lesa in v plodnico nastaja sadu. Rožičavnost uničuje sadje. Če sadje obiramo in uničimo rožice, napadene veje pa odstranimo.

VINOGRADNISTVO

Če v vlažno leto zelo ugodno na razvoj peronospor in

trane plesni. Zato morajo biti naši kmetovalci vedno na preži. Zvepla in modre galice imamo letos dovolj na razpolago. Trte so bujno pognale in zato moramo

za zeleno krmo in drugih krmilnih rastlin. Poskušati moramo z zeleno insilažo krmne. Vsak kmetovalec si lahko z domačimi sredstvi zgradi «insilažno jamo».

ISTRISKE HRUSKE DOBRO TEKNEJO

pridno odstranjevati vse nerodovitne in divje poganjke. Če opazimo ličinke molja, dodajamo škropilo peronospori na vsakih 100 l raztopine 3 kg tobačnega izvlečka (estratto di tabaco). Cepimo trte v zeleno, pri tem pa pazimo, da cepič in podlaga nista preveč olesnela, z druge strani pa ne smeta biti preveč zelena — nezrela.

TRAVNISTVO

V našem tisku smo večkrat poudarjali, da ne smemo odlašati s košnjo. Pri vsem tem vidimo, da se ponekod trava kar na travniku še nepokošena suši. Izguba je dvojna. Kosili bomo travo, ki nam bo dala seno najslabše kvalitete ni z druge strani pa bomo izgubili letos, ko je dovolj dežja, drugo košnjo še boljšega sena-otave.

Kar se tiče krmne, smo letos, lahko rečemo, «na konju». Sena je dovolj. Toda misliti moramo tudi na bodoče leto, za katero ne moremo reči, da bo enako letošnjemu. Po žetvi moramo zasejati več korus

ZIVONOREJ...

V gorkih poletnih mesecih pazimo na čistočo v hlevih. Uničujemo povsod muhe, te najhujše raznašalke raznih bolezenskih kal. Imamo na razpolago izvrstna sredstva, preparate D.D.T. in naše domače zelo dobro sredstvo za uničevanje različnega mrčesa «Pan-tox». Cepimo prašiče proti rdečici in perutnino proti kokošji kugi. Ne odlašajmo, da ne bo prepozno. Krmimo zadostno in pravilno v zadnjih letih zelo izčrpano živino. Vprezna živina naj ima po delu nekaj ur počitka. Živini ne pokladajmo preveč sveže in segrete krmne.

CEBELARSTVO

Zračimo čebelne panje in pazimo da čebelar ne zmanjka vode v bližini čebelnjaka. Pazimo že sedaj, da si za zimo preskrbimo dovolj močne družine. Združujemo pozne rojce in slabičice. Boljše je imeti 10 dobrih in močnih plemenjakov kakor pa 20 slabičev.

Dr. J.

Postranske gozdne vrste drevja

Večkrat smo že govorili o glavnih drevnih vrstah, ki jih uporabljamo pri pogozdovanju. Navedli bomo zdaj tudi nekaj vrst, ki o nekaterih manj važnih vrstah, ki pa so iz enega ali drugega razloga zanimivega za vsakega našega bralca.

Pričeli bomo z brinjem, saj je ta rastlina najbolj razširjena, ker jo opazamo od morske obale vse do gorskih planin. Brinje je sicer znamenje obubožanega zemljišča in zlasti naš Kraševac se ga gotovo ne veseli, ko se razširi na njegovem pašniku; zaradi tega ga tudi zatira. Kljub temu ne moremo trditi, da nam ne nudi nobene koristi. Njegove jagode zalagajo precej važno malo industrijo; koli iz njegovega lesa so neverjetno trpežni in vztrajajo v vlažni zemlji do 30 let. Umetno bo, da ga pustimo vsaj na strminah in melinah, kjer nam bo ščitil zemljišče in nudil zdaj omenjene male koristi. Med tujimi vrstami brinja bomo navedli rdeči brin (Juniperus oxycedrus) z velikimi rdečkastimi jagodami, ki raste le v obmorskih krajih in je posebno odporen slanim zemljiščem, in ameriški brin (Juniperus virginiana), ki uspeva tudi pri nas v območju kostanja ali hrasta, ni je znan po svojem lesu, ki ga uporabljajo za izdelavo svinčnikov.

Komu ni znan javor? Vse premalo uporabljamo v nasadih našega Kraša, saj nam nudi dober les, je pa hkrati zelo skromen in sorazmerno hitro raste. Na svojem rastišču zahteva polno luč, zato ga ne moremo tesno družiti z drugimi drevjem. Od te najobičajnejše vrste moramo razločevati gorsko vrsto javorja (Acer pseudoplatanus), ki nam daje najboljši les. Med tujimi javorji je znan še kodrasti javor (Acer platnoides) in in še neka druga vrsta, ki uspeva le v toplejših predelih (Acer opalus).

Precej znan a malo uporabljen je koprivevec (Celtis australis). Da je to res lepo drevo, boste lahko sami dognali, če ga boste imeli priliko videti n. pr. na znanem tržaškem drevoredu na «Akvedotu» ali ob glavni tržaški železniški postaji. Mi pa bomo poudarili, da je to drevo med najskromnejšimi glede zemljišča in vlave, kar je nadvse važno za naše kraje. Morda bo malokateremu znano, da nam daje prav koprivevec lesni material za izdelavo bičev, ker je njegov les med vsemi najprožnejši. Ponekod ga vzgajajo kot pravo poljedeljsko vrsto. Ker ima že torej vrline, zakaj mu ne bi tudi mi nakazali kotiček na našem zemljišču?

Gaber je tako znan, da ni potrebno posebno opisovanje te vrste. Pri nas je najbolj razširjen črni gaber (Ostrya carpinifolia) in nekaj manj beli gaber (Carpinus betulus), ne poznamo pa neke druge vrste gabra (Carpinus orientalis), ki raste v osrednji Istri. Gabrovina je posebno za naš Kraš važna vrsta. Skoda, da ni njegov les trpežen proti vlagi. Ker nam gabrovina daje izvrstno gorivo, ga le preveč sekamo. Bolje bi bilo, da bi ga pustili rasti v lepe in donosne gozdiče. V nizkih gozdovih pa bi morali pustiti vsaj semenjake.

Jesen, in sicer mali jesen (Fraxinus minor) je pri nas dokaj razširjen. Zelo nam koristi pri pogozdovanju Kraša, ker je tudi ta vrsta zelo skromna v svojih zahtevah. Njegov večji brat, pravi (Fraxinus excelsior) ima znatno večje zahteve glede zemljišča in podnebja, daje nam pa les, ki ga v veliki meri uporabljamo v mizarstvu. Eden med najlepšimi nasadi jesena v Evropi je v Istri pri Motovunu. Če je le mogoče naj ga nasadi tudi vsak naš kmetovalec, toda izbrati mu mora primerno dobro rastišče.

dr. O. S.

Pomen plitvega oranja zemljišč takoj po žetvi

Pri naših kmetih se je ukoreninila navada, da po žetvi pustijo njihove neizorane vse do časa, dokler njihove ponovno ne zasejejo. Nekateri so mišljenja, da mora živina, strnišča popasti, preden jih preorjemo. To so pa zelo napačni škod-

ljivi nazori. Količina krmne, ki ostane po strniščih po žetvi žitaric, niti od daleč ne poplaja koristi, če se takoj po žetvi zemljišča plitvo preorjejo.

V kratkih besedah bomo pojasnili pomen preoravanja strnišč. V teku razvoja rastlin (žitaric) se zemlja močno uleže, da ne moreta v notranjost niti zrak niti vlaga. Deževnica na ta način odteka in dragocena vlaga se gubi. Vlaga igra glavno vlogo pri bodočem razvoju rastlin, ki sledijo posevkom žitaric. V trdih in zbitih njivah se napravijo cevčice (kanalčki), po katerih izhlapeva voda iz dolnjih plasti zemlje. Zbita zemlja razpoka in preko razpoklin se izgublja dragocena vlaga. S plitvim 4-6 cm globokim oranjem se podorjejo različna semena plevelnih rastlin, katera lahko pozneje, ko se razvijejo, z branjem uničimo. Z branjem takoj po žetvi spravimo v notranjost zemlje razne škodljivce, kateri v notranjosti zemlje poginejo. Strnišča moramo plitvo preorati, ker je namen tega oranja, da se na površini zemlje stvori tenka plast zemlje, katera služi kot svojevrsna odeja in preprečuje izhlapevanje vlage. Torej s plitvim preoravanjem postane zemljišče bolj rahlo in laže vpija vlago.

Dr. J.

Poletno peskanje

Svoj čas smo peskali le v jesenskih in zimskih mesecih. V tem razdobju smo uporabljali tudi apnena gnojila. Od majnika do julija pa nihče ni peskal ali porabljal apnenih gnojil.

Danes pa vemo, da je tudi v teh mesecih mogoče uporabljati omenjena gnojila.

Na prvem mestu za poletno peskanje je krompir. Če peskamo krompir pravočasno, ga ne bo napadel palež. To so že mnogi poskus dokazali. Osnovno pravilo pri peskanju krompirja pa je, da ne smemo peskati prisažev in ne pred saditvijo krompirja, temveč izključno le takrat, ko krompir že raste.

S peskanjem postaja zemlja rahla in topla, a taka najbolj prija razvoju krompirja. Poleg tega je pa tudi pomemben učinek apna na težje topljive hranilne snovi v zemlji.

Na zemlji, ki je že sama bogata

na apno, dalje na lahki zemlji, kjer so redilne snovi itak lahko topljive in je zemlja po svoji strukturi vedno rahla, seveda ne bo potrebno peskati. Na vseh drugih zemljah je pa peskanje krompirja priporočljivo, ker ne izboljšamo s tem samo zemlje, ampak zvišamo tudi pridelek in njegovo kakovost.

Peskanje ne povzroča dosti več dela. Apno pomešamo in spravimo v zemljo z rednim okopavanjem, ki bi ga tako ali tako morali opraviti, če smo peskali ali ne. Apno trosimo v času, ko še nimamo tako nujnega dela, to je kmalu po saditvi.

Učinek apna zavisi od enakomernosti razdelitve v zemlji; na to moramo paziti pri okopavanju. Apno lahko trosimo z roko ali s strojem. Z zemljo ga pomešamo ali z motiko ali pa z okopalnikom. Zemlja mora biti suha, da ga ne zamažemo v mokro prst, marveč ga z njo res temeljito pomešamo.

Kot sem že omenil, peskamo

krompirju po saditvi do srede junija, t. j. od časa, ko je krompir odgnal, pa do časa, ko je za ped visoko porastel. Najbolj pripraven čas je v juniju, kadar so grmi visoki 15-20 cm. V tem času odvajamo rastline največ apna iz zemlje. Posebno pazljivi bodimo z negašenim apnom, ki ga smemo trošiti le pri lepem vremenu, ko so rastline suhe.

Apno je za krompirjevo rastlino tudi važno hranivo, kajti pri srednji letini izgubi zemlja približno 87 kg apna (CaO). Na podlagi poskusov lahko zaključimo, da po peskanju dosežemo višji pridelki niso le posledica tega, da se je izboljšala zemlja, temveč tudi učinkovitost apna kot redilne snovi.

Koliko množino in v kateri obliki peskamo krompirju, to zavisi od vrste zemlje. Na težke zemlje potrosimo vse vrste apna, najboljše pa gašeno 6-8 q na 1 ha, toda le na suhe rastline in suho zemljo. Na lažji zemlji trosimo apneni lapor, in sicer 10-15 q na 1 ha ali pa 10-15 apnega prahu.

Vrednost jajc in njih konzerviranje

Med najvažnejša človeška hranila spadajo tudi jajca, ki vsebujejo v lahko prebavljivi obliki vse redilne snovi, katere potrebuje človeško telo.

Redilno vrednost jajc presojamo po različnih vidikih po velikosti, odnosno, teži, po barvi lupine, po barvi in velikosti rumenjaka in predvsem tudi po starosti. Dobro jajce tehtja od 55 do 65 gr. Barva lupine nima nikakega vpliva na vrednost vsebine; zlasti je napaka mnenje, da bi bila rjava lupina znak rjavega rumenjaka. Barva lupine je zgolj stvar mode. Med rjavolupinastim in belolupinastim jajcem stvarno ni nobene razlike.

Upravičeno so bolj priljubljena jajca z velikimi rumenjaki kakor pa ona z malimi. V rumenjaku so redilne snovi mnogo bolj zgoščene kakor v beljaku. Zato je 60 gr težko jajce z velikim rumenjaki dragocenejše za prehrano, kakor jajce iste teže z malim rumenjaki. Tu nas čaka važna naloga pri nadaljevanju plemenske odbire po gospodarski vrednosti naših živali glede na velikost rumenjaka.

Tudi barva rumenjaka ni brez pomena. Od narave imajo posamezne kokoši rumenjak bolj temne, a druge bolj svetle barve. Se bolj kakor posebna lastnost posameznih živali vpliva na rumenjako barvo način prehrane. Kokoši, ki uživajo neomejeno prosto pašo, imajo mnogo temnejše rumenjake kakor zaprte živali in posebej še take, ki se krmijo pretežno z zrnjem. Gospodinje dajejo prednost temnemu rumenjaku, ker daje pecivu izrazitejšo barvo. Tudi s stališča ljudske prehrane ni barva rumenjaka brez pomena, ker vsebujejo temni rumenjaki več železa nego svetli. Zelezo pa je važno za tvorbo krvi v človeškem telesu. Vprašanje plemenske odbire po barvi rumenjaka tedaj ni brez gospodarske važnosti.

Najvažnejša lastnost jedilnega jajca je seveda njegova svežost. Sveže jajce je mnogo okusnejše in prijetnejšega vonja kakor starejše, ki je izgubilo tudi nekaj svoje vrednosti, kjer so v njem nekateri vitamini že razkrojeni. Sveže jajce je tudi brez kali (bakterije, plesni), medtem ko se naselijo v starejšem jajcu skozi luknjičavo lupino in povzročajo včasih škodljive izpremembe in gnilobo, pri zelo starem jajcu kar redno. Vsaki gospodinjji je važno vedeti, kako se preiskujejo jajca glede njihove svežosti.

Preiskava svežosti jajc temelji na dejstvu, da se jajce skozi luknjičasto lupino polagoma izsuši, da postane torej tako zvana specifična teža manjša. Izsuševanje gre na račun vodenega beljaka, ki se vedno bolj krči, medtem ko se zračni prostor na topem koncu jajca stalno veča. Pri pregledovanju jajc s pomočjo luči, kakor jo uporabljamo tudi pri preiskavi valilnih jajc, vidimo, da ima sveže jajce na topem koncu nezaten, komaj viden, zračni prostor, ki pa je pri starem jajcu visok. Višino ocenjujejo v milimetrih vzdolžne osi jajca. Kdor ima v tem pregledovanju nekoliko izkušenj, razreduje z lahkoto jajca po tednih starosti. Skozi lupino opazujemo pri presevanju jajc tudi vsako spremembo v notranjosti, kakor razvite plodu ali gnilobo. Medtem ko je sveže jajce popolnoma prosojno, nam kaže pokvarjeno jajce večje ali manjše temne lise. To je en način pregledovanja jajc s svetlobo.

Jajca pa pregledujemo lahko tudi na drug način: z vodo. Ker postane staro jajce vedno lažje, se v vodi različno ponaša. Razlike so le male, ker je jajce mnogo težje kakor voda. Preiskava z vodo je najenostavnejša in jo lahko opravi vsaka gospodinja brez posebnih

prilagoditev. Če damo jajce v vodo, vidimo sledeče: popolnoma sveže jajce se vleže vodoravno na dno posode. Če je jajce tri do štiri dni staro, se nekoliko dviga z lažjim topim koncem; podolžna os jajca tvori z dnom posode oster kot trideset stopinj. Deset do 14 dni staro jajce se dviga močnejše in tvori kot 45 stopinj. Tri tedne staro jajce se postavi poševno na dno, s katerim tvori kot 60 stopinj. Mesec staro jajce se postavi navpično. Če je jajce še starejše, se ne postavi več na dno, temveč plava prosto v vodi. Prav staro jajce pa plava celo na površini in pomoli topi konec malo nad vodo. Taka jajca so že neuporabna.

Če hočemo preiskavo s plavanjem jajc strožje izvajati, vzamemo namesto vode tekočino, ki je približno enako težka kakor običajno jajce. Taka tekočina je raztopina 145 gr soli v enem litru vode. V tej raztopini ostane na dnu edino le popolnoma sveže jajce, starejše jajce, ki je pa še vedno uporabno plava prosto v tekočini višje ali nižje, kakor je pač staro, medtem ko splava staro jajce na vrh, kar nam je znak, da za hrano ni več dobro!

Cene jajc se tekom leta spreminjajo. Najvišje so o božiču. Po novem letu začnemo padati in dosežejo najnižje stanje v aprilu, ko jih je največ. Nato se začnemo dvigati najprej zelo počasi, a proti jeseni hitro; najdražja so torej zimska jajca v novembru, decembru

in maju. Pametna gospodinja, ki rabi v svojem gospodinjstvu večje množine jajc, bo ta tržni položaj izkoristila, toda ne na zgoraj opisani način. Pač pa bo cenena spomladanska jajca na primeren način ohranila uporabna za zimski čas, ko so cene visoke. Za hranjenje jajc imamo različne načine. Na kmetih je zelo razširjeno shranjevanje v ovsu ali pepelu. S tem se osušijo jajca bolj počasi in uporabnost traja nekaj tednov dalje. Vendar je nemogoče na ta način ohraniti spomladanska jajca uporabna do zime. Zato so iznašli različne načine konzerviranja jajc z vlaganjem v primerne tekočine, ki ohranijo zanesljivo jajca vse leto uporabna. Poznamo tri načine. Pri vseh je najvažnejše, da hranimo samo popolnoma sveža in čista jajca. Pozimi ne moremo pričakovati dobro konzerviranih jajc, če smo spomladi vlagali stara, pokvarjena ali umazana.

Najbolj razširjeni in najcenejši način je vlaganje v apno, ki pa daje jajcu značilen, ne baš prijeten okus. Boljše je vlaganje v vodotopno steklo, najboljšje pa vlaganje v takozvani garantol. Oboje dobimo v lekarnah in mličinah. Garantol se uporablja v zavitkih, ki vsebujejo tudi navodilo za uporabo. Vodotopno steklo je tekočina, katere vzamemo en del na deset delov čiste vode. V to raztopino vložimo čista jajca, katera mora pokrivati tekočina za nekaj prstov.

Praščja krma

Pri krmljenju prašičev ni morda izdatni meri uporabljati zelene krme. Ki je zanje zelo zdravilna in prijetna ter tudi najcenejša hrana. Ker vsebuje sveža krma zelo mnogo vode, ni taka krma priprava za prašiče v debelitveni dobi, pač pa za mlade in suhe prašiče. Zelena krma poveča prašičji želodec, ki postane bolj sposoben za prebavljanje, kar koristi posebno za poznejšo dobo, ko naj se prašič odebeli.

Najprimernejše bi bilo gnati prašiče na pašo, ker pa to pri nas ni mogoče, naj se jim poklada zelena krma v svinjaku.

Zelena krma za prašiče naj bo mlada, brez drvenih primesi, kot jih vsebuje stara detelja, in sicer domača detelja in lucerna.

Dobra krma za prašiče je tudi krompir, katerega pa prašiči laže prebavijo, če jim ga skuhamo. Krmska peša in korenje prija mladim in suhim prašičem, debelim pa koristi zelo malo.

Od žit nudita najboljše prašičjo krmo kuzuza in ječmen. To zrnje naj se podaja v zdrobljenem stanju. Otrobi niso posebno dobra krma za prašiče, ker vsebujejo zelo mnogo celuloze (lesnine).

Zelo dobra krma za mlade prašiče je posneto mleko. Posneto mleko se lahko uporablja tudi za mlade sesajoče pujske, ako ima malo mleka ali preveč mladičev in jih hočemo vse prerediti. Namesto materinega mleka dobe lahko pujski mlečno hrano, pripravljeno iz posnetega mleka in nekoliko zdrobljenega, zmečkanega kuhanega krompirja.

Pri krmljenju prašičev delajo navadno še sledeče napake:

1. Vsi prašiči dobe enako krmo, pa naj bodo še pujski ali že nekoliko odrasli, ali noseče, ali doječe svinje itd.
2. Krmijo dodajajo preveč vode, kar kvarno vpliva na prebavo, ker požrejo prašiči krmo brez premlevanja z zobmi in brez zadostnega oślinjenja krme v gobcu.
3. Krma vsebuje navadno pre-

malo dušičnih snovi, zaradi česar se doječe svinje zelo posušijo, drugi prašiči se pa neradi debelijo.

4. Krma vsebuje navadno tudi premalo apnenca, zaradi česar se okostje živali nepravilno razvija in trpe živali na obolenju kosti (kostolomnica).

5. Debelenje prašičev se preveč zateguje, to je tudi še v dobi, ko prašiču pojema apetit, zaradi česar prašič ne poje podane krme.

6. Mnogo kje ni v skladu število prašičev z razpoložljivostjo krme in zaradi tega so vsi prašiči suhi. Redimo le toliko prašičev, kolikor jih lahko prekrмимо!

Veliko važnosti moramo poudariti vsebini dušika v krmu, ki predvsem ugodno vpliva na hitri razvoj prašičev. Dušika pa ne potrebujejo živali v vseh starostnih dobah enako, temveč največ v mladih, pozneje manj.

Ako vsebuje navadna krma premalo dušika, ga moramo nadoknaditi z močnimi krmili. V tem primeru lahko uporabljamo sledeča krmila: sojino seme, mesno moko, posušene glivice iz pivovarn, ki vsebujejo 40 - 60% dušika.

Pri krmljenju mladičev moramo paziti na prehode od ene krme k drugi, ki naj se izvrše polagoma. Poleg tega moramo paziti na čisto in na redno podajanje krme.

NA PAŠO

Snaga v hlevu

Snaga v hlevu je eden od glavnih pogojev za uspevanje in umno negovanje živinoreje. Mnogo starih predsodkov v tem pogledu je že izginilo in se umaknilo pravilnemu naziranjju o uredbi in vzdrževanju hlevov, a vendar jih je še nekaj, ki kvarno vplivajo na našo živinorejo.

Zrak je bistveni element življenja. Njegov kisik oživlja našo kri po pljučih, brez katerih bi se popolna izmenjava elementov, ki se pojavlja pri dihanju, ne mogla izvršiti. Posledica tega bi bila hiranje ustroja človeškega telesa, vzrok za razne hude bolezni.

Kakor za človeka tako je zrak neobhodno potreben tudi za živino, ki diha kakor mi. Zaradi tega ne smemo imeti živine zaprte v hlevih, kjer je slab zrak, okužen po bacilih in nasičen smrdečega duha, ki prihaja od odpadkov (blato in voda). Če v mrzlem zimskem času moramo vedno paziti na to, da pride v hlev namesto težkega, okuženega zraka svež in zdrav zrak. Če ne zračimo hlevov ob gorkih pomladanskih ali ob vročih poletnih dnevih, živini samo škodujemo.

Kali raznih bolezni so vedno pripravljene napasti živčevje živali. Če to ni popolnoma zdravo; se more le s težavo ubraniti napadom. Lahka sprejemljivost bacilov pa povzroča bolezni večkrat s smrtnim izidom.

V hlevih je torej treba zraka in snage. Nikdar naj ne bo ležišče živine zamazano, odpadki naj se odstranijo čim prej mogoče, voda mora imeti prost odtok po kanalicu do gnojnične jame, tla naj bodo vedno dobro pometena in po možnosti poskropljena z gipsom, ki zadržuje izhlapevanje amoniaka. Živina naj se redno čisti in češ vsak dan. Če se žival vrne z dela vsa potna, naj se dobro osuši in zdrigne s slamo. Tak posel je lahek in koristen za žival, obvaruje živino pred prehladom in pred raznimi pljučnimi boleznimi, ki imajo večkrat za posledico pogin živali, ali pa vsaj povzročajo živinoreju mnogo stroškov.

Snaznost kože omogoče hitro od-

stranjevanje vseh snovi po kožnih luknjicah. Te snovi bi drugače morale odhajati po drugih telesnih delih v njihovo veliko škodo. Rami poizkusi so dokazali, kako velike važnosti je negovanje in snazanje kože. V zamazani koži se plodijo večkrat cela gnezda nevarnega mrčesa, ki kvarno vplivajo na razvoj živali.

Star kraški živinorejec, ki je imel v svojem hlevu vedno lepo in dobro rejeno živino, je pokazal na vprašanje, kako ravna z njo, da mu tako uspeva, česala (strigljil) rekoč: «To krmo pokladam redno vsak dan svoji živini».

Umen in napreden živinorejec bi tudi res tako delal, kajti snaga in poleg krme tisti čimtelj, ki nam ga pripomore k uspešni vzreji živine.

Dr B.

Vprašanja in odgovori

M. A. iz Saleja: Kako bi popravi črno vino, ki ima prazen okus in zelo malo barve?

Odgovor: Da ojačite barvo črnemu vinu, morete vezati svoje črno vino z drugim črnim vinom in sicer takim, ki ima mnogo barve. To bi bilo naravno črnenje. Barvo morete ojačiti tudi na umetni način, in sicer z dodatkom enocianina, to je pristne vinske barvice. Enocianino pridobivajo na ta način, da izhlape iz navadnega črnega vina pod zelo majhnim tlakom — v vakuumu — vso vodo, ter dobe temnordeč prah, ki ga potem prodajajo pod imenom enocianine. Dobi se tudi tekoča enocianina, ki jo pridobivajo na enak način iz vina, samo da ne izhlape, pe popolnoma vse vode. Po zabojniku ni dovoljeno barvanje črnega vina z nobeno drugo umetno barvo, ker so umetne barve zdravju škodljive, dočim enocianina samo ni škodljiva. Okusa črnini ne moremo drugače popraviti kot z razmikanjem, za kar morate pač upoštevati tako vino, katerega je, kolikor pravijo naši ljudje, polna usta.

Vsajanje rojev

Najugodnejši čas za vsajanje roja je proti večeru. Ko smo roj ogrebeli v zabojček, ga pokrijemo, da se čebele zberejo in unirijo.

Potem ga postavimo do večera v hladni in temen prostor. S panja, kamor nameravamo vsaditi roj, iztaknemo vrata, odpremo spodnje okence in postavimo sipalnik. Nato prinesemo oprezo in mirno zabojček, dvignemo pokrov in iztresemo s krepkim sukrom roj na sipalnik. V zabojčku ostane vselej še pčšica čebel. Zato primemo zabojček z obema rokama, udarimo z njim prav krepko ob tla in potem ne rab zabojčka, tako da čebele zdrsnejo skupaj. Nato jih naglo stresemo na sipalnik; naglo zato, da se znova ne oprinejo zabojčka. Ako jih ostane še kaj v njem, jih spravimo ven s tem, da krepko udarimo z roko po dnu zabojčka, ko ga držimo narobe nad sipalnikom.

Se hitreje in boljše izpraznimo zabojček, če vzamemo še večji zabojček, ga položimo na tla in udarimo, nato zabojček in udarimo z njim krepko ob tla. Čebele se nato nato urno z lepence na sipalnik, da ne odlete. Čebele se obotavljajo, jih s peresom ali s ščetko vlijajo, jih spravimo ven s tem, da se hitreje spravijo na sipalnik. Nato pristonimo okence in zapremo vrata.

Panj, v katerega hočemo vsaditi roj, moramo poprej dobro očistiti in pripraviti. V satnike postavimo začetke iz naravnega voska ali ozke trakove satnic, ali pa iz voska na gornjo letevico vsadimo vlen sled, po katerem začnejo čebele staviti satje. Kdor pa ne more vsaditi satnic, naj jih kupi pri prihrani v satnike z žico. Iz satnic izdelajo čebele krasne, ravne satje, ki so potrebni zlasti pri čebelarstvu v A. Z. panju, ker nam pomagajo prihraniti vse opravila. Vrh satja prihranimo čebelarom mnogo, in medu, ki ga porabijo, ko stavijo satje. Ker stavba satja nam ne preduje, začne matice takoj z leganjem. Tako satje se obnese, stoji pri točenju in prevajanju, je trdno in se na potu ne polomi v točilu pa ne polomi izlanka.

Kdor opremi satnike samo z začetki, mora rojevo delo nadzorovati, da stavi satje natančno, in sicer ke. Če je treba, moramo, ko pravčasno uravnati. V panju, ki so pllice 11 1/2 mm široke, da znaša razdalja od srede do srede satja 36 1/2 mm, bodo čebele stavile pravilno stavile.

Velika vloga sindikatov pri gradnji socializma v Jugoslaviji

vo je tov. Rudolf navedel več šte-
to investicijah, kapitalni izgradnji
ter dejal, da je stara Jugoslavija
bila samo potrošno blago in izva-
urovine, medtem ko se sedaj
delo predvsem stroji, ki bodo omo-
da jugoslovansko delovno ljud-
stvo za lastni sredstvi še bolj dvigne
na življenjsko raven. To nam po-
sejo že vezane cene. V korist de-
lavec in kmetov so se z vezano irgovino
tako imenovane gospodarske
za nad 16 odst.

Pri vsem tem pa niso sindikati pozabili na politično-ideološko vzgojo svojega članstva, kar je nujno potrebno pri naporih za izgradnjo socializma. Sindikati so namreč šola socializma delovnega ljudstva. Oni so organi, zato socialističnega tekmovanja in njegovega nadaljnega razvijanja kot stalnega sistema dela. Prav kot organizatorji socialističnega tekmovanja, kot stalne oblike dela imajo sindikalne organizacije nešteto možnosti, da dejansko vzgojijo socialističen odnos do dela. Borba za uveljavljanje norm, za nagrajevanje po količini in kakovosti storjenega dela, borba za znižanje proizvodnih stroškov, za kakovitost, za vsestransko štednjo, to je vsebina dela, ki ga imajo sindikati kot glavna organizirana sila v borbi za industrializacijo in elektrifikacijo.

Vsa ta borba pa pomeni dvig življenjske ravni, ki vodi v boljše življenje. Predvsem morajo sindikati delati na tem, da se povsod uvedejo norme in nagrajevanja. To se pravi, da od vsakega zahtevamo od njegovih sposobnostih in ga nagrajujemo po njegovem delu.

Sindikalne organizacije pa morajo pri tem posvetiti tudi mnogo skrbi za človeka. Pravo skrb za njegovo prehrano, za obleko itd., skratka za vse tisto, kar je v današnjih pogojih posamezniku možno nuditi in kar mu v teh pogojih tudi gre. Zato morajo tudi sindikati zastaviti vse stile, da se reši vprašanje dejnih jasil, domov igre in dela itd. Materidelavki in njenemu otroku moramo dati vse pogoje za delo, zdravje in vzgojo. Važna vprašanja so tudi tovarniška pomoč, počitnice in dopusti. Končno je tov. Rudolf spregovoril še o pomenu ljudskega posojila, ki bo lep prispevek za izgradnjo države in socializma.

75-letnica azerbejdžanskega dramskega gledališča. Azerbejdžansko dramsko gledališče v Bakuju bo letos slavilo 75-letnico. Gledališče je ustanovil filozof Mirza Fatali Ahundov, ki je bil hkrati prvi komični igralec Azerbejdžana. Pot, ki jo je gledališče prehodilo pred Oktobrsko revolucijo, je bila posejana s trnjem. Reakcionarji so kruto zatirali navdušene poklicne igralce in ustvarili bedne pogoje za gledališče. Malo pred revolucijo so umorili Husejina Arablinskega.

Kultura za vse prebivalstvo. V zapadnih področjih Bele Rusije, ki so bila 1939. leta priključena sovjetski Beli Rusiji, je v teku velika akcija za odpravo nepismenosti med prebivalstvom. Za kmeto so odprli 3.000 šol z brezplačnim poukom. Beloruska dekleta in fantje bodo mogli študirati na srednji šoli, ne da bi prenehali s svojim delom v industriji in poljedelstvu. Zanje so odprli 500 srednjih šol. Ko končajo te šole, bodo mogli študirati na vseh 27 institutih in 106 tehničnih fakultetah republike.

«Obtožba prevratnega delovanja proti podpredsedniku zveze Raldu Robinsonu je žaljiv in neopravičen napad proti pravicam kanadskih delavcev, da lahko demokratično volijo svoje sindikalne voditelje, in je vmešavanje vlade v zadevi priznane sindikalne zveze, kateremu še ni bilo doslej primera. Ta konferenca prote-

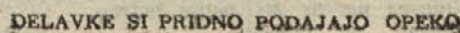
ostalnih zvez. Zato pozivamo vse kanadske delavce ne glede na njih sinikalno pripadnost, naj se združijo z nami, da zatreto poskuse, da bi se izgnal podpredsednik Zveze rudarjev in livarjev Raid Robinson ali katerikoli redno izvoljeni predstavnik sindikalnih zvez kanadskih ali ameriških delavcev».

Industrija usnja v Kazakstanu
Ob koncu petletke se bo proizvodnja obutve v Kazakstanu povečala v primerjavi z letom 1945 več kot štirikrat. Sedaj obnavljajo podjetja in grade nove tovarne za obutev. Ušnjarna v Pavlodarsku je začela obratovati, medtem ko bo ob novitev tovarne za obutev in usnja v mestu Orda v kratkem končana.

Ko oahajamo, se je zbrala okoli nas velika gruča delavcev in di-
lavk. Skupaj zapojemo »Bandier
rossa» in ko se kamioni oddalji-
jejo nam pristrčno maha v po-
zdrav.

Ob dveh popoldne smo prišli n
Bled. Nikoli še nismo videli tak

da, vsakdo bi bil še rad ostel, vsa
za en dan. Toda kamioni so tu
bili in dus na klicali k odhodu. D
zevalo je. Asfaltirana cesta se
bleščala v večernih lučkah, ko
bežale mimo nas lepe, bele gore
ske hišice, z zelenimi okni in ro
jetni nageljni. Ko smo prišli na v

Naše zadružništvo pred novimi nalogami

Razvoj našega zadružništva od osvoboditve do danes je šel s takim tempom naprejš, kakršnega zgodovina pri nas ne pomni.

Pred in med zadnjo vojno je bilo naše zadružništvo, ki je bilo pred prvo svetovno vojno precej bujno, popolnoma uničeno in ni zapustilo novemu zadružništvu, razen spomina, ničesar v dediščino. Ni bilo gmočnih sredstev ne kadrov. Novo zadružništvo, ki je nastajalo po vojni je šlo čisto po novi poti. Edina oslomba, ki jo je imelo, je bila ljudska oblast. Novo zadružništvo je nastalo z ljudsko oblastjo in se z njo tudi razvijalo.

Svojega poslovanja ni usmerjalo po starem zadružništvu, temveč se je oslanjalo na nova demokratična načela, ki so mu omogočila nagel razvoj.

Od vseh zadrug so najbolj razvite in najštevilnejše kmetijske zadrug, in sicer nabavno prodajne. Kmečko obdelovalne zadrug pa so le bolj redke.

Kmetijske zadrug se danes bavijo pretežno z odkupom in prodajo, le nekaj se jih peča tudi z drugimi posli, to je z mlino in stiskalnico olja.

Ravno letos so vse te naše zadrug pred važno preizkušnjo, ali bodo povoljno izvedle odkup poljedelskih pridelkov, ali bodo znale uspešno izvajati trgovino, po vezanih cenah.

Naloge niso lahke, to pa ne zato, ker so nove in se doslej zadrug niso pečale z njimi, ampak zato, ker nimajo vse zadrug izvežbanih kadrov, ki bi te naloge uspešno izvajali.

Da bodo krajevne zadrug lahko uspešno izvršile svoje naloge, je morala poseči vmes zadružna poslovna zveza, ki je predvsem po sredovala zadrugam potrebne kredite, potrebne kadre in naredila vse, kar je bilo v njeni moči, da se vsaj nekoliko uredi in preusmeri njih poslovanje.

Zadružna poslovna zveza ne opravlja samo dela veletrgovca, marveč se zanima za vse ostale panoge zadružnega poslovanja. Tako je zveza letos organizirala 4 zadružne tečaje, kjer je bilo izvežbanih nad 110 tečajnikov. Izvršila je pregled poslovanja pri vseh zadrugah, pri nekaterih celo večkrat.

Kakor vse ostalo zadružništvo, pa čakajo tudi zadružna poslovna zveza nove naloge; predvsem one, ki ji jih narekuje kreditni načrt.

Ena od najvažnejših nalog zveze in krajevnih zadrug je gradnja zadružnih domov, ki je že v teku in katerim bodo morale sedaj zadrug posvetiti velik del svoje pažnje. Od pravilne gradnje zadružnih domov bo namreč odvisno tudi pravo zadružno

OB ZAKLJUCKU SOLSKEGA LE-TA SO DOBILI NAJBOLJSI DIJAKI DARILA

V tovarnah Arrigoni in Ampelea je zopet vedno več dela

V zadnjih zimskih mesecih je bilo delovanje nekaterih obratov v tovarnah Arrigoni in Ampelea omejeno zaradi pomanjkanja surovin, predvsem rib. Toda tudi to vprašanje se danes uspešno rešuje. Ker so se mnogi pogojito temeljito spremenili iz važnih razlogov, ki niso povsem odvisni od ljudske oblasti, je bilo potrebno preusmeriti proizvodnjo in jo postaviti na realno bazo, ki ustreza lokalnim pogojem. Sedaj se stanje v tovarnah postopoma izboljšuje v novih perspektivah in bosta obe v kratkem času v popolnem obratu. Število delavcev, ki jih je trenutno 600, stalno narašča.

Ljudska oblast si je prizadevala, da je nudila možnost zaposlitve na drugih objektih vsem onim delavcem, ki niso imeli zaposlitve v tovarni. Nekateri od teh delavcev so naselili lažem

življenje na vasi. In kdo bo znal bolje izvajati svoja mnenja in dajati nasvete pri sestavljanju načrtov in gradnji, ako ne zadružniki sami?

Druga važna naloga zadrug bo uvedba kreditnega poslovanja, to je zbiranje hranilnih vlog in dajanje posojil. To je eno od najvažnejših poslovanj za uspešen razvoj zadružništva. In tega bi se morali zavedati vsi zadružniki, ki ter se posvetiti tej panogi zadružnega poslovanja z vneto skrbnega gospodarja. Dolžnost vseh zadružnih organizacij in njih aktivna je, da vzbudijo pri članstvu zanimanje za štednjo in vlaganje svojih prihrankov v zadrug. S tem da bodo zadrug sprejemale prihranke, bodo prišle neposredno do kreditov od strani svojih članov. Tako se lahko vsaj delno odpovedo bančnemu kreditu, katerega bi banke lahko rabile drugje. Poleg tega pa bi lahko zadrug s tem razširila svoje poslovanje tudi na druge panoge in tako dvignile življenjsko raven našega ljudstva.

Samo pomoč zadružništva je edina prava pot, po kateri lahko pride do uspešnejšega delovanja in do poglobljanja zadružne misli.

VOZIJO KAMENJE ZA ZADRUGNI DOM

PRESKRBA V ISTRI se stalno izboljšuje

V Istri so v trgovini in preskrbi dosegli v zadnjih mesecih večje spremembe v korist delovnega ljudstva. Te spremembe so nastale predvsem z novim načinom oskrbe. Pričela se je izvajati odredba o diferenciranih živinskih nakaznicah. Nadalje se uvaja trgovina vezanih cen, ki nudi kmetu industrijske proizvode po nižjih enotnih vezanih cenah. Istočasno se uvaja prosta prodaja industrijskih predmetov. Vsi ti artikli in življenjske potrebščine se uvažajo iz Jugoslavije. Dejstvo, da je danes na trgu večja količina teh artiklov je najboljši dokaz uspehov dela jugoslovanskih narodov v okviru svojega petletnega plana. To je zaluga požrtvovalnega dela jugoslovanskih narodov, ki z nevidnim elanom gradijo socializem in s tem boljše življenje. Garantirane preskrbe niso deležni oni, ki se lahko oskrbujejo iz lastnih virov, ali pa si nabavijo na prostem trgu po višjih enotnih cenah. Teh je približno 30%. Količine razdeljenih živil ostalim 70% prebivalcem, pa so se povečale za preko 20% v primeru s prejšnjimi meseci. Povečali so se obroki zlasti v maščobi in sladkorju. — Preskrba z

tekstilom in obutvijo pa se je izboljšala za 200%. V prvih šestih mesecih je bilo razdeljenih za 200 milijonov lir tekstila in obutve. To je vrednost, ki je prej nismo dosegli v dveh letih. Poleg te oskrbe prejemajo kmetje, ki nudijo v odkup svoje pridelke po nižjih enotnih cenah, prav tako tudi industrijske izdelke po nižjih enotnih vezanih cenah. — Mnogo dragocenih ur si naši kmetje prihranijo, ko jim ni treba prenašati svojih pridelkov na desetine kilometrov daleč v Trst. Vse svoje pridelke proda kmet tako rekoč pred hišo, v zadrugo na vasi, kjer prodajo istočasno nabavi potrebne predmete za življenje in svoje gospodarstvo. Najglasnejše govore v ilirski zadrugi so letos odkupile in izvozile 170 vagonov krompirja, 20 vagonov, 120 vagonov česnice, to je isto množino kot lani, ko je bila mnogo boljše letina za česnice 115 vagonov graha, lani pa je bil 115 vagonov.

Na svobodnem tržišču kupujejo oni, ki na svobodnem tržišču prodajajo. Zato so proste cene višje in nekatere celo previsoke.

Dopisi mladincev z zadružnega tečaja v Portorožu

V Portorožu je drugi zadružni tečaj, ki ga obiskujejo številni mladinci. V našem listu smo objavili nekaj dopisov mladincev iz prvega tečaja, sedaj pa so nam novi tečajniki zopet poslali nekaj dopisov, ki jih radi volje objavljamo.

Zadruga družni kmete

Zadruga je učinkovito sredstvo za razvoj socialistične države in za zvišanje življenjske ravni vsega delovnega ljudstva; z zadrugo moramo gospodarsko krepiti naše kmete ter jim nuditi vso pomoč na gospodarskem, političnem in kulturno-prosvetnem torišču.

Ze tri leta se neutrudno borimo proti izkoriščevalcem našega ljudstva, ki širijo lažno reakcionarno propagando proti ljudskim oblastem. Izkoriščevalci, ki so zgubili svoje stotke, bi radi dokazali, da ne moremo živeti brez pomoči zapada in Marshallovega načrta. Mi pa jim bomo dokazali, da bomo

napredovali brez njih miloščine. Z izvedbo petletnega plana se bomo še bolj osamosvojili in dvignili naše gospodarstvo. Pri tem nam bodo v veliko pomoč naše zadrug.

Kmetijske nabavne in prodajne zadrug imajo velike naloge pri obnovi našega kmetijstva. Na žalost smo doslej po naših vaseh več govorili kakor pa napravili. Temu je primanjkovalo izobraženih strokovnih kadrov, ki bi dobro vodili naše ustanove.

Ravno zato, da se opomore tem pomanjkljivostim, so se ustanovili v Portorožu, Piranu in Bujah zadružni tečaji. Obiskujemo jih večinoma kmetje, ki pač najboljše poznamo težkoče, s katerimi se moramo boriti na vasi, in bomo zato tudi lažje bolje organizirali kmetijske zadrug po naših vaseh. Zato bomo po končanem tečaju šli z dobro voljo na delo ter posvetili vse svoje sposobnosti za pravilno delovanje zadrug.

Kastelić Henrik

Zadruga v Dekanih

V Dekanih so že leta 1945 ustanovili nabavno prodajno zadrugo. Doslej je imela že lepe uspehe. Vanjo je vpisanih 184 članov. Svoje prostore ima na trgu in prodaja vse, tudi zelenjavo in sadje. V naši vasi pa je tudi poslovalnica podjetja «Omnia», ki prodaja po prostih cenah in sicer tkanine, obutev in kuhinjsko posodo.

Sedaj pa tudi pripravljajo prostore za kmečko nabavno prodajno zadrugo. Njen odbor je zelo požrtvovalen in v kratkem bo že začela delovati.

Napravili pa smo tudi načrt za zadružni dom. Komisija si je že ogledala prostor, kjer ga bodo zgradili. Ljudstvo se z velikim navdušenjem pripravlja na graditev doma. Prepričana sem, da bo mnogo pripomogel k napredku v naši vasi.

Furlanić Viktorija

Žetev v Istri

Zitna letina je bila letos v Istri zelo lepa. V januarju in februarju nismo pričakovali, da bo letošnji pridelek tako dober. Takrat je bilo slabo vreme in kmetje so že obupavali. Ko pa je šlo vreme na lepše, so se naši kmetje razveselili. Ko je prišel čas žetve, so hodili kmetje že ob treh zjutraj na polje; ženske s srpi, moški s kosami, eni so želi drugi vezali. Pri žetvi je bilo največ mladine, ki je neutrudno žela in prepevala. Dobra letina je pač vsem v veliko veselje. Tako bodo lahko dali mnogo žita v zadrug po vezanih cenah ter dobili v zameno marsikaj, kar nujno potrebujejo. Morda ne bo ravno to vsem po godu, kajti nekateri črnoborizanci so mislili, da bodo lahko še naprej izkoriščali ljudstvo. Sedaj pa vidijo, da ne bo nihče nič jemal skupnosti, če ji ne bo tudi dajal.

Roža

Tržaški tiskarski zavod

Odgovorni urednik
ZAGAR BOSTJAN

Gluhonemi iz Portoroža na fizikurnem zletu v Subotici

Junija meseca je bil v Subotici prvi fizikurni zlet gluhonemne mladine Jugoslavije, ki se ga je udeležilo 700 gluhonemih. Na zletu je bila tudi delegacija mladine iz gluhonemnice v Portorožu. Delegacija so povsod toplo pozdravljali in je pri razdeljevanju daril dobila lep dar od federativne vlade Bosne in Hercegovine.

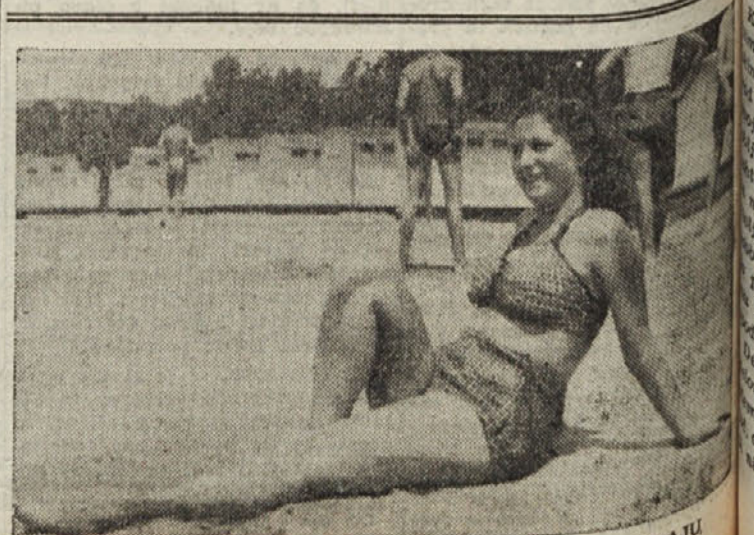
V novi Jugoslaviji posvečajo gluhonemim vso pažnjo. Otvorjajo nove zavode, obrtne in druge šole analfabetske tečaje ter vključujejo odrasle gluhoneme v skupne napore jugoslovanskega ljudstva. Organizacija odraslih gluhonemih DES ima svojo delavsko brigado, ki se udeležuje udarniških del.

Delegacija gluhonemne mladine iz Portoroža si je na tem zletu ogledala Ljubljano, Zagreb in Beograd, kjer se je posebno zanimala za mesto pionirjev in pionirsko železnico.

Peto zasedanje okrožne skupščine v Piranu

V nedeljo 29. junija je bilo v Piranu v lepo okrašenem gledališču »Tartini« peto zasedanje skupščine istrskega okrožja. Po pozdravnih besedah predsednika izvršnega odbora je poslušalnik Lenac kot predstavnik VUJE izrazil svoje zadovoljstvo nad izvršenim delom v jugoslovanski coni Tržaškega okrožja. Tov. Beltram pa je podal izjavo poročila o delovanju istrskega okrožnega izvršnega odbora za razvoj gospodarstva, industrije, in prosvete v preteklem letu ter nakazal pot za bodoče načrtno delo.

Svoje obširno poročilo je tov. Beltram zaključil z besedami: «Mi bomo premagali vse težave in izvršili delo, ki ga smatramo za svojo dolžnost tembolj, ker je to priložnost gram graditve in miru».

PRIJETNO JE V KOPALISCU PRI SV. NIKOLAJU